

Een Drôme vol vlinders

tekst: Bert Wit

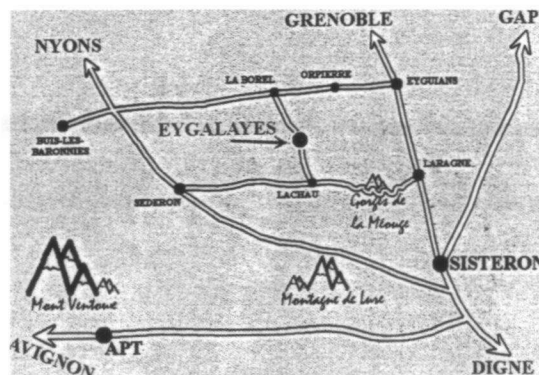
Sinds 1998 breng ik elk jaar wel een vakantie door in de Drôme Provençale, het zuidelijke deel van het departement Drôme tussen de Provence en de Franse Alpen. Deze streek is ruig en verlaten en je kunt er goed wandelen in een prachtige natuur. Alleen al in de directe omgeving van mijn vakantieboerderij groeien zo'n twintig orchideeënsoorten. Ook vlinders vliegen er volop. De Drôme is volgens de literatuur met een kleine 200 dagvlindersoorten erg vlinderrijk. Ik vond dit gegeven een goede aanleiding om eens te kijken welke dagvlinders er in de omgeving van mijn vakantieverblijf rondvlogen.

Inventarisatie Van 7 tot 19 mei 2000 en van 27 april tot 10 mei 2002 inventariseerde ik de dagvlinderfauna in een gebied van enkele kilometers rondom mijn verblijfplaats, het dorpje Eygalayes. Ik onderscheidde drie deelgebieden: het gecultiveerde gebied rond het dorp (cultuurgebied), het berggebied ten noorden en oosten (droog kalkgebied), en het bosgebied ten zuiden hiervan (bos). Veel waarnemingen deed ik langs de Route d'Izon, een weggetje tussen Eygalayes (785 meter) en het gehucht Izon-la-Bruisse (1050 meter), waarlangs ook mijn vakantieboerderij staat. Dit weggetje (ongeveer 3 kilometer) begint in het cultuurgebied, maar loopt voor het grootste deel door het droog kalkgebied.

Een beetje Provence Eygalayes ligt in de uiterste zuidoosthoek van de Drôme Provençale in een dal tussen bergen van 1100 tot 1200 meter met nabijgelegen de Chamouse (ruim 1600 meter). Deze streek vormt een overgangszone tussen de mediterrane Provence en de Alpen. Er zijn plannen voor een nationaal park, een status die de regio naar mijn mening zeker verdient. Grote steden ontbreken. In de twintigste eeuw vertrokken veel mensen naar economisch aantrekkelijker oorden. Hierdoor is het nu een gebied vol rust, met een weinig aangetaste natuur, en met kleinschalige economische activiteiten zoals lavendelteelt en geiten- en schapenhouderij.

Butterfly observations in spring in the Drome Provençale

The Drome in France is a region well-known for its abundance of butterflies. The author has spent many holidays here in spring during which he recorded butterfly observations. An account of these observations is given. The majority of the 46 species were sighted in meadows and mountainous terrain. Few species were seen in woodland. Abundant butterflies were the Scarce Swallowtail (*Iphiclides podalirius*), Orange-tip (*Anthocharis cardamines*), Green Hairstreak (*Callophrys rubi*) and the Violet Fritillary (*Boloria dia*).

Gebiedsbeschrijving Het cultuurgebied, een kleine kilometer rondom Eygalayes, omvat vooral hooilanden. Verder liggen er enkele kleine graanvelden, luzernevelden en weilanden. De meeste vlinderwaarnemingen deed ik in de hooilanden. Deze zijn half mei geelgekleurd met boterbloemen, en als nectarplanten staan er vooral witte valeriaan en diverse klaver- en wikkesoorten. Enkele hooilanden zijn wat vochtig door bronnetjes in de omringende bergen.

Ten noorden en oosten van het cultuurgebied ligt een ruig, meer natuurlijk berggebied. Dit is een droog kalkgebied, rotsig met grazige plekken, waar enkele lavendelveldjes liggen. De begroeiing bestaat vooral uit struiken en verspreid staande boompjes, voornamelijk buxus, brem, roos, krentenboompje, sleedoom, eik, beuk en den. De kruiden zijn voor een deel Provençaals en geuren heerlijk in de zon: lavendel, tijm, veldsalie, vleugelbloem, stekelbrem en klaver- en wikkesoorten. Ten zuiden van Eygalayes ligt een bosgebied (bos). Mijn vlinderwaarnemingen betreffen hier een gedeeltelijk open bospad dat naar het dorp Lachau loopt. De vegetatie bestaat er uit grote dennenbomen, met een ondergroei van kleinere loofbomen (beuk, lijsterbes) en struiken (buxus, brem, krentenboompje, rode kornoelje, roos).

46 soorten In de eerste helft van mei is de omgeving van Eygalayes al erg vlinderrijk: ik noteerde 46 dagvlindersoorten. De helft hiervan (23 soorten) vloog in zowel het 'cultuurgebied' als het 'droog kalkgebied'. In het 'bos' trof ik slechts negen soorten aan.

De dikkopjes die in deze tijd van het jaar actief zijn, zijn donker gekleurde vlinders met een onrustige vlucht laag over de grond. Het bruine dikkopje is in Eygalayes talrijk, de aardbeivlinder en het aambeeldspikkeldikopje kwam ik regelmatig tegen, en van het kaasjeskruiddikopje zag ik twee vlinders.

Koningspages scholen samen De koningspage is een algemene verschijning in Eygalayes: op warme dagen kom je meestal wel enkele tientallen vlinders tegen. Deze soort heeft

een zwevende vlucht. Tegen het zonlicht schijnen de vleugels prachtig door! Hij vliegt zowel in het cultuurgebied, droog kalkgebied als bos. Ook schoolt de koningspage aan het einde van de ochtend soms samen om vocht uit de bodem te zuigen. Er zitten dan al gauw zo'n tien tot meer dan twintig vlinders bij elkaar. Naast de koningspage komen in Eygalayes nog drie andere grote pages voor: koninginpage, apollovlinder en Spaanse pijpbloemvlinder. Deze soorten zijn beduidend minder talrijk. De prachtige Spaanse pijpbloemvlinder (geel met zwarte en rode stippen) leeft alleen in Zuid-west-Europa. Ik vond hem slechts één keer op een erg warme en droge berghelling, precies de leefomstandigheden die de literatuur voor deze soort vermeldt.

Droog kalklandschap langs de Route d'Izon.

Witjes en luzernevlinders: veel dubbelgangers

Van de twaalf soorten witjes en luzernevlinders die ik in Eygalayes aantrof, waren het kleine koolwitje, klein geaderd witje en de citroenvlinder weinig talrijk. Van het groot geaderd witje zag ik alleen enkele nesten met overwinterde rupsen op lijsterbes.

Een aantal van de witjes en luzernevlinders lijken sterk op elkaar. Het boswitje is vrij algemeen, en vliegt in combinatie met het zwartsprietboswitje. Beide soorten zijn zwakke vliegers. Ze hebben een vrijwel identieke tekening en zijn te onderscheiden aan de kleur van de onderkant van de sprietknoppen (respectievelijk wit en zwart). Heel talrijk is het oranjetipje. Ook van het oranjetipje vlogen er dubbelgangers rond. Van het verwante gele oranjetipje zag ik enkele vlinders. De mannetjes zijn met hun gele vleugels met oranje tippen duidelijk herkenbaar, maar de vrouwtjes zijn wit met een bleek oranje tipje. Verder vond ik in de buurt van Eygalayes één vlinder van het kleine marmerwitje. Deze soort lijkt op een wat klein uitgevallen vrouwtje van het oranjetipje, maar onderscheidt zich hiervan door de eenvoudiger tekening op de onderkant van de achtervleugels. Zowel het zwartsprietboswitje als het gele oranjetipje en het kleine marmerwitje zijn Zuid Europese soorten.

De luzernevlinders waren vertegenwoordigd met drie soorten: de oranje, gele en zuidelijke. De gele en zuidelijke luzernevlinder zijn moeilijk uit elkaar te houden maar onderscheiden zich onder andere door hun kleur (respectievelijk bleekgeel en iets intenser geel) en de vorm van de achterrand van de voorvleugels (respectievelijk iets rechter en iets ronder). Aan de hand van deze kenmerken stelde ik vast dat beide soorten in Eygalayes voorkomen. Van de zuidelijke luzernevlinder vond ik tevens drie rupsen op rode klaver. Mooie groene rupsen met gele lengtelijnen en zwarte vlekken.

Akkerparelmoervlinder bijzonder talrijk

Van de 14 soorten aurelia's die ik in Eygalayes waarnam waren de parelmoervlinders in aantal het talrijkst. De zilvertrek, akkerparelmoervlinder en veldparelmoervlinder vlogen er volop, terwijl ik van de knooppkruidentparelmoervlinder een aantal vlinders, en van de kleine parelmoervlinder maar één vlinder zag. In 2000 was de zilvertrek erg algemeen en kwam de akkerparelmoervlinder veel minder voor, terwijl in 2002 de akkerparelmoervlinder juist bijzonder talrijk was en ik van de zilvertrek maar één vlinder zag. Omdat de vlinders van het geslacht *Melitaea* in het veld moeilijk uit elkaar te houden zijn komen er mogelijk meer soorten van dit geslacht in de buurt voor.

Grote vos houdt de wacht

De in Nederland algemene tuinvlinders kleine vos, dagpauwoog, gehakelde aurelia, atalanta en distelvlinder zag ik in Eygalayes weinig. Mogelijk zijn in de eerste helft van mei veel overwinterde vlinders al gestorven of naar noordelijker streken getrokken. Ook het vrijwel ontbreken van hun belangrijkste voedselplant, de brandnetel, kan een oorzaak zijn. Opvallend is dat ik op een pol brandnetels voor mijn vakantieboerderij, zowel in 2000 als 2002 een nest rupsen van de kleine vos aantrof. Verder vliegt er ook de grote vos. Van deze soort zag ik één vlinder die de wacht hield langs het bospad naar Lachau, en daar een territorium bleek te hebben. Een week later zat de vlinder nog steeds op dezelfde plek.

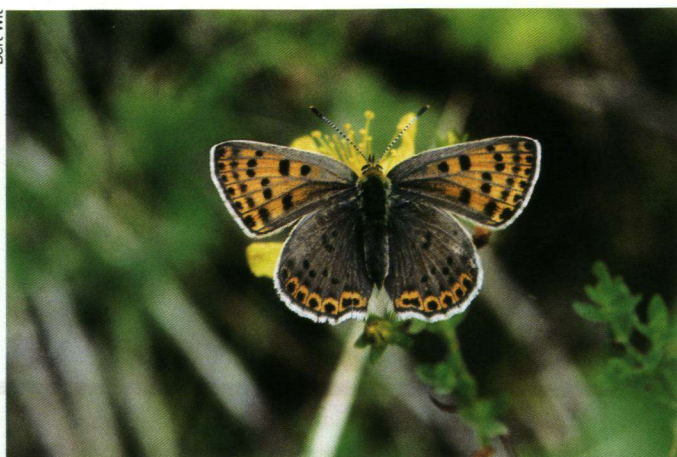
Voor zandoogjes nog te vroeg

Begin mei zijn de zandoogjes nog slecht vertegenwoordigd. Er vlogen slechts drie soorten, waarvan het hooibeestje en de argusvlinder vrij talrijk waren. Van de rotsvlinder zag ik maar één vlinder. In de zomer komen in het gebied veel meer soorten voor. Dit leid ik af uit een collectie vlinderfoto's van mijn gastheer, de Brabantse fotograaf Noud Aartsen, waarin een groot aantal soorten zandoogjes te vinden is. Vermeldenswaard is een foto van het zuidelijk dambordje een soort met een vrij beperkt verspreidingsgebied in Zuid-Europa.

Koningspages scholen samen.

Bert Wit

Bruine vuurvinder.

Voorjaarsinventarisatie dagvlinders omgeving Eygalayes

		2000	2002	2000 en 2002 tezamen		
				cultuur- gebied	droog kalk- gebied	bos
Grote pages	apollovinder (<i>Parnassius apollo</i>)	+			+	
	koninginnenpage (<i>Papilio machaon</i>)	+	+	+		
	koningspage (<i>Iphiclide podalirius</i>)	+++	+++	+++	++	+
Witjes	spaanse pijpbloemvinder (<i>Zerynthia rumina</i>)	+			+	
	boswitje (<i>Leptidea sinapis</i>)	++	+	++	++	
	citroenvlinder (<i>Gonepteryx rhamni</i>)	+	+		+	
	geel oranjetipje (<i>Anthocharis euphenoides</i>)	+	+		+	
	gele luzernevlinder (<i>Colias hyale</i>)	++	++	+	++	
	groot geaderd witje (<i>Aporia crataegi</i>)		+			++ (rupsen)
	klein geaderd witje (<i>Pieris napi</i>)	++	+	++	++	
	klein koolwitje (<i>Pieris rapae</i>)	++	+	++	++	
	klein marmerwitje (<i>Euchloe tagis</i>)	+			+	
	oranje luzernevlinder (<i>Colias croceus</i>)	+	++	+	++	
	Oranjetipje (<i>Anthocharis cardamines</i>)	+++	+++	+++	+++	++
	zuidelijke luzernevlinder (<i>Colias alfacariensis</i>)	++	+	+	++	
Blauwtjes en Vuurvlinders	zwartsprietboswitje (<i>Leptidea duponcheli</i>)	++	+	++	++	
	bloemenblauwtje (<i>Glaucopsyche alexis</i>)	+++	++	++	+++	+
	boomblauwtje (<i>Celastrina argiolus</i>)		+		+	
	bruin blauwtje (<i>Aricia agestis</i>)	+	++	++	+	
	bruine vuurvinder (<i>Lycaena tityrus</i>)	++	+	++		
	dwerfblauwtje (<i>Cupido minimus</i>)	+		+	+	
	esparcetteblauwtje (<i>Plebicula thersites</i>)		++	++		
	groentje (<i>Callophrys rubi</i>)	+++	++	+++	+++	+
	icarusblauwtje (<i>Polyommatus icarus</i>)	+	++	++	+	
	klein tijmblauwtje (<i>Pseudophilotes baton</i>)		+		+	
	kleine vuurvinder (<i>Lycaena phlaeas</i>)	++		++		
	sleutelbloemvinder (<i>Hammaris lucina</i>)	+	+		+	
Aurelia's	spaans bloemenblauwtje (<i>Glaucopsyche melanops</i>)	++	++		++	
	akkerparelmoervlinder (<i>Boloria dia</i>)	+	+++	++	+++	
	argusvlinder (<i>Lasiommata megera</i>)	+	++	++	+	++
	atalanta (<i>Vanessa atalanta</i>)		+		+	
	dagpauwoog (<i>Inachis io</i>)	+	+		+	
	distelvlinder (<i>Vanessa cardui</i>)	+	+	+	+	
	gehakelde aurelia (<i>Polygonia c-album</i>)		+		+	
	grote vos (<i>Nymphalis polychloros</i>)		+			+
	hooibeestje (<i>Coenonympha pamphilus</i>)	++	+++	+++	++	
	kleine parelmoervlinder (<i>Issoria lathonia</i>)		+	+		
	kleine vos (<i>Aglais urticae</i>)	+		+	+	
	knoopkruidparelmoervlinder (<i>Melitaea phoebe</i>)		++	++		
Dikkopjes	rotsvlinder (<i>Lasiommata maera</i>)	+			+	
	veldparelmoervlinder (<i>Melitaea cinxia</i>)		++	++	++	
	zilvervlek (<i>Boloria euphrosyne</i>)	++	+	++	++	
	aambeeldspikkeldikkopje (<i>Pyrgus onopordi</i>)		++	++		
	aardbeivlinder (<i>Pyrgus malvae</i>)	++	++	++	++	
	kaasjeskruidikkopje (<i>Carcharodus alceae</i>)		+	+	+	
	bruin dikkopje (<i>Erynnis tages</i>)	++	++	+	++	+

+ = tijdens gehele verblijf 1 of enkele exemplaren gezien; ++ = op meerdere waarnemingsdagen enkele exemplaren gezien; +++ = op meerdere waarnemingsdagen (zeer) veel exemplaren gezien

Heel veel blauwtjes

In de eerste helft van mei vertegenwoordigen de blauwtjes een belangrijk deel van de vlinderfauna in Eygalayes. Ze foerageren vooral op rolklaver en stekelbrem en zitten bij bewolkt weer in de bremstruiken. Het groentje was in 2000 bijzonder talrijk, maar kwam in 2002 veel minder voor. Dit donkergekleurde snelle vlindertje vliegt in de omgeving van struiken (vooral buxus), waar het op de bladeren zijn groene vleugels spiegelt in de zon. Andere algemene blauwtjes waren het bloemenblauwtje, spaans bloemenblauwtje, bruin blauwtje, esparcetteblauwtje en icarusblauwtje. Veel minder talrijk waren het boomblauwtje, klein tijmblauwtje, dwergblauwtje, kleine vuurvinder en bruine vuurvinder. De sleutelbloemvinder, tegenwoordig ook bij de blauwtjes ingedeeld, heeft de eer mijn verslag te beëindigen. Van deze soort vond ik vier vlinders op één warme berghelling.

Literatuur

Lafranchis, T. (2000). Les papillons de jour de France, Belgique et Luxembourg et leurs chenilles. Collection Parthénopé, éditions Biotope. Mèze (France).
Tolman, T. en R. Lewington, (1999). De nieuwe vlindergids. Baarn: Tirion Uitgevers. Vertaald door I. van Halder.